

Sygn.akt III AUa 39/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Alicja Sołowińska

Sędziowie: Teresa Suchcicka

Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Magdalena Zabielska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 listopada 2020 r. w B.

sprawy z odwołania R. T.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 listopada 2019 r. sygn. akt III U 51/19

oddala apelację.

Teresa Suchcicka Alicja Sołowińska Bożena Szponar - Jarocka

Sygn. akt III AUa 39/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 czerwca 2017 r. Nr (...) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 453923/2017 z 13 kwietnia 2017 r., ponownie ustalił wysokość emerytury R. T. na 5.600,15 zł. Obliczona emerytura wynosi 74,32% podstawy wymiaru świadczenia, którą stanowi kwota 7.535,18 zł. Ponieważ jednak emerytura jest wyższa do kwoty 2.069,02 zł, tj. przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS, wobec tego wysokość świadczenia ograniczono do 2.069,02 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył pełnomocnik R. T. zaskarżając ją w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 2 Konstytucji RP poprzez wydanie decyzji na podstawie przepisów ustawy sprzecznej z zasadami zaufania obywatela do państwa, przyzwoitej legislacji, ochrony praw nabytych, sprawiedliwości społecznej, niedziałania prawa wstecz, wyrażonych w ww. przepisie i w konsekwencji niesłuszne, arbitralne obniżenie świadczenia emerytalnego R. T.;

2. art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP poprzez wydanie decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z wyrażonym w ww. przepisach prawie do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego, a w konsekwencji arbitralne obniżenie przysługującego R. T. świadczenia emerytalnego, co stanowi nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie tego prawa;

3. art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w zw. z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, poprzez wydanie decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z wyrażonym w ww. przepisach zasad poszanowania godności, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa do poszanowania życia rodzinnego, poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że służba R. T. w okresie przed 31 lipca 1990 r. stanowiła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, i w konsekwencji arbitralne przypisanie mu - w akcie prawnym rangi ustawy - winy za działania związane z naruszeniem praw człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej PRL oraz niektórzy funkcjonariusze organów bezpieczeństwa PRL, a do których R. T. w żaden sposób się nie zalicza;

4. art. 32 ust. 1 w zw. z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez wydanie decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z wyrażoną w ww. przepisach zasadą równości wobec prawa, polegające na nieuzasadnionym, dyskryminującym zróżnicowaniu uprawnień R. T. o charakterze majątkowym wynikających ze służby po 1990 r. i w konsekwencji nieuprawnione obniżenie świadczeń emerytalnych należnych R. T. z tytułu tej służby, w stosunku do osób, które nie pełniły służby w okresie PRL;

5. art. 45 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez wydanie decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z prawem do sprawiedliwego rozpoznania sprawy, a polegające na zastosowaniu represji bez wykazania winy indywidualnej, zastąpienie w tym zakresie władzy sądowniczej władzą ustawodawczą i odwróceniu w ten sposób zasady domniemania niewinności i w konsekwencji nieuprawnione uznanie wszystkich funkcjonariuszy będących w służbie przed 31 lipca 1990 r. za winnych działań zasługujących na penalizację;

6. art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zw. z art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez wydanie decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z zasadą proporcjonalności przy ochronie własności, polegające na naruszeniu osobistych praw majątkowych R. T. i jego prawa do poszanowania mienia jak również prawa do zabezpieczenia społecznego, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, a w konsekwencji stosowanie w stosunku do niego nieuzasadnionej represji ekonomicznej.

Odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 5.631,04 złotych brutto oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu emerytalno-rentowego wniósł o jego oddalenie i zasądzenie od odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazał, że odwołanie nie jest zasadne, ponieważ z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z 16.12.2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, na mocy której wprowadzono art. 13b, ustalający katalog cywilnych i wojskowych instytucji i formacji, w których służba od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r. jest uznawana za służbę na rzecz totalitarnego państwa. Ponadto ustawa ta wprowadziła w art. 15c zasady obliczania wysokości dla osób, które pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa oraz powołał przepis zawiera

obostrzenie zawarte w ust. 3, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Pełnomocnik podniósł, że ustawodawca zobowiązał tym samym organ emerytalny do wszczynania z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń i wysokości świadczeń stosownie do wyżej wymienionych przepisów. Wskazał również, że z informacji o przebiegu służby z 13.04.2017 r. Nr (...) sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej wynika, że odwołujący się w okresie od 16.05.1985 r. do 15.12.1985 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Informacja o przebiegu służby jest wiążąca dla organu emerytalno-rentowego przy wydawaniu przedmiotowych decyzji. Dlatego w wykonaniu i zgodnie z powołanymi przepisami organ ustalił wysokość emerytury odwołującego się.

Pismem procesowym z 30 lipca 2018 r. pełnomocnik R. T. poinformował, że odwołujący się wystąpił do Ministra właściwego do spraw wewnętrznych w trybie art. 8a ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, o wyłączenie stosowania art. 15c, art. 22a i art. 24a powołanej wyżej ustawy.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 14 listopada 2019 r. zmienił zaskarżoną decyzję i wysokość emerytury R. T. na dzień 1 października 2017 r. i ustalił na 5.631,04 (pięć tysięcy sześćset trzydzieści jeden i 4/100) zł brutto (pkt II) oraz zasądził od Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. na rzecz R. T. 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że R. T. urodzony (...), 29 sierpnia 2012 r. złożył wniosek o przyznanie mu emerytury na podstawie ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

W okresie od 25.10.1982 r. do 25.09.1984 r. R. T. odbył zasadniczą służbę wojskową. Służbę w Policji rozpoczął 16 maja 1985 r., zajmując następujące stanowiska służbowe:

- od 16.05.1985 r. inspektor grupy II (...) w G., mianowany funkcjonariuszem w służbie stałej;
- od 16.12.1985 r. milicjant-kontroler Grupy Ruchu Drogowego (...) G.;
- od 01.08.1990 r. st. policjant Samodzielnej Sekcji Ruchu Drogowego (...) w G.;
- od 01.03.1999 r. młodszy asystent Wydziału Ruchu Drogowego KPP w G.;
- od 01.07.2000 r. referent Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G.;
- od 01.05.2003 r. specjalista Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G.;
- od 16.10.2003 r. specjalista Zespołu (...) w G.;
- od 01.03.2005 r. detektyw (...) w G.;
- od 02.03.2005 r. powierzono obowiązki na stanowisku referenta Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G.;

- od 16.06.2005 r. asystent Zespołu (...) w G.;
- od 15.09.2005 r. asystent Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G.;
- od 01.06.2006 r. powierzono obowiązki naczelnika Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G. do 31.08.2006 r.;
- od 01.09.2006 r. powierzono obowiązki naczelnika Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G. do 28.02.2007 r.;
- od 01.03.2007 r. asystent Sekcji Ruchu Drogowego KPP w G.;
- od 15.01.2011 r. powierzono obowiązki naczelnika Wydziału Ruchu Drogowego KPP w G. do 14.04.2011 r.;
- od 01.04.2011 r. - naczelnik Wydziału Ruchu Drogowego KPP w G..

29.08.2012 r. R. T. został zwolniony ze służby w Policji na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Akta osobowe odwołującego się wskazują, że R. T. w maju 1985 r. został przyjęty do służby na okres służby przygotowawczej na stanowisko inspektora grupy II (...) w G.. Nie pracował w II grupie ale jak zeznawał w grupie VI jako inspektor do spraw rolnictwa ale nigdy jako taki nie pracował z uwagi na brak przeszkolenia. Początkowo zapoznawał się z aktami prawnymi przez ok. 3-4- tygodnie, a następnie zastępował sekretarkę korzystającą z urlopu macierzyńskiego, ponieważ nie miał żadnego przeszkolenia do pracy w SB. Potem został przeniesiony do Wydziału Paszportów, gdzie pracował do 15.12.1985 r. Zajmował się przyjmowaniem wniosków o wpisy w dowodach osobistych pozwoleń na wyjazdy do krajów demokracji ludowej, wstawiał pieczętki w dowodach osobistych. O zgodzie na wyjazdy nie decydował, o tym decydował ktoś inny. Odwołujący się wykonywał jedynie czynności zlecone przez przełożonych. Praca w Sb nie odpowiadała mu, wcześniej nie wiedział na czym polega. Dlatego składał wnioski o przeniesienie do Milicji, ale odmawiano tym prośbom. Nie chciał pozyskiwać źródeł informacji ale pracować otwarcie, dlatego praca mu nie odpowiadała, nie czuł się w niej dobrze. Jej charakter poznał z akt do których miał wgląd podczas pracy oraz z wytycznych z którym i się zapoznawał. Zeznał, że nie wykonywał żadnej pracy operacyjnej, nawet mu jej nie proponowano ze względu na brak przeszkolenia. Dopiero wniosek z 27.11.1985 r. znajdujący się w aktach osobowych (k. 4 akt osobowych), w którym wskazuje, że nie odpowiada mu praca operacyjna został uwzględniony i odwołującego przeniesiono na etat milicjanta grupy ruchu drogowego od 16.12.1985 r. (dowód zeznania odwołującego się k. 188 odw-189 akt 00:05:08- 00:19:54).

W 1990 r. R. T. nie przechodził postępowania weryfikacyjnego.

Decyzją z 29.08.2012 r. Nr (...) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ustalił R. T. prawo do emerytury policyjnej w wysokości 5.276,38 zł. Obliczona emerytura wynosi 75% podstawy wymiaru świadczenia, którą stanowi kwota 7.035,17 zł.

Decyzją z 01.03.2013 r. Nr (...) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zmienił R. T. wysokość przysługującej mu emerytury policyjnej na kwotę 5.467,68 zł. Obliczona emerytura wynosi 75% podstawy wymiaru świadczenia, którą stanowi kwota 7.316,58 zł. Decyzją z 27.02.2017 r. (waloryzacyjną) wysokość emerytury obliczono od 01.03.2017 r. na 5.631,04 zł.

Na skutek zmiany przepisów ustawy, po pozyskaniu informacji z Instytutu Pamięi Narodowej o przebiegu służby wskazującej, że R. T. od 16.05.1985 r. do 15.12.1985 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13 b ustawy, organ rentowy przeliczył emeryturę odwołującego się.

Decyzją z 28.06.2017 r. Nr (...) (obecnie zaskarżoną) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji ponownie ustalił wysokość emerytury R. T. na kwotę 5.600,15 zł. Obliczona emerytura wynosi 74,32% podstawy wymiaru świadczenia, którą stanowi kwota 7.535,18 zł. Ponieważ jednak ustalona wysokość emerytury okazała się wyższa od 2.069,02 zł, tj. przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS, wobec tego wysokość emerytury ograniczono do kwoty 2.069,02 zł.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na skutek wniosku R. T. o zastosowanie art. 8a ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, wydał decyzję odmowną z 23.07.2019 r. nr (...)kadr/19.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem sporu było przyjęcie przez organ rentowy, że służba R. T. w okresie od 16 maja 1985 r. do 15 grudnia 1985 r. była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego. S. podnosił również szereg zarzutów sprzeczności zastosowanych wobec niego przepisów art. 15c i art. 22a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016, poz.708 ze zm.) z normami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisami Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że zastosowane wobec wnioskodawcy przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016 r. Zgodnie z art. 15c, w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi: 0 % podstawy wymiaru - za każdy rok tej służby a przy tym, emerytura nie podwyższa się zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Jednocześnie ustawodawca wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust.1i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że Sąd Okręgowy w Warszawie zwrócił się z zapytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego z uwagi na powzięte wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP przepisów art. 15c, art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016/2270). Wątpliwości te zostały szeroko przedstawione w postanowieniu Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2018 r. sygn. akt XIII 326/18, sprawa zawisła przed Trybunałem Konstytucyjnym w dniu 27 lutego 2018 r. pod sygnaturą P 4/18 i do chwili obecnej nie zostało wydane rozstrzygnięcie.

Sąd Okręgowy wskazał jednak, że mimo faktu procedowania przez Trybunał Konstytucyjny w zakresie przepisów będących podstawą prawną rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, okoliczności faktyczne pozwalają na wyrokowanie bez potrzeby weryfikowania konstytucyjności przepisów przez Trybunał Konstytucyjny. W ocenie sądu pierwszej instancji przepisy wprowadzone ustawą z 16.12.2016 r. budzą szereg wątpliwości w zakresie ich zgodności z Konstytucją i w zarzutach sformułowanych w odwołaniu, jest wiele racji. Niemniej jednak bez potrzeby odwoływania się do niekonstytucyjności niektórych przepisów ustawy decyzja winna ulec zmianie z uwagi na niezrealizowanie przesłanek do obniżenia świadczenia odwołującego się.

Sąd Okręgowy wskazał, że sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby przedstawionej przez Instytut Pamięi Narodowej zarówno co do faktów jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 r., II UZP 10/11 OSNP 2012/23-24/298). Stanowisko to Sąd Okręgowy w pełni akceptuje. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięi Narodowej nie mogą więc wiązać Sądu, do którego wyłącznej kompetencji należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna ustalonych faktów. Taka argumentacja jest uzasadniona tym bardziej, że w

postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych nie obowiązują ograniczenia dowodowe wynikające z przepisów rozporządzenia, odmiennie niż w postępowaniu przed organem rentowym, a zastosowanie znajdują wyłącznie przepisy KPC, w tym także przepisy dotyczące postępowania dowodowego. Sąd, w przeciwieństwie do organu rentowego, nie jest związany określonymi środkami dowodowymi, gdyż zgodnie z treścią art. 473 KPC w postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron. Oznacza to, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane, o czym stanowi art. 473 § 1 KPC. Zgodnie z treścią art. 13 b ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (aktualnie t.j. Dz.U. 2019, poz. 288 ze zm.) dalej jako ustawa dezubekizacyjna, za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 roku do dnia 31 lipca 1990 roku w enumeratywnie wymienionych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach.

W ocenie Sądu Okręgowego nie wystarczy jednak pełnić służby w jednostkach wymienionych w art. 13 b ustawy dezubekizacyjnej, ale służba ta musi mieć cechy „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Inna wykładnia cytowanego przepisu miałaby charakter niekonstytucyjny i naruszałaby m.in. art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie godności człowieka, której ochrona i poszanowanie jest obowiązkiem poprzez stygmatyzowanie emerytów policyjnych i ich dyskredytację prawną i moralną. Osoby te potraktowane zostałyby jako służące władzy komunistycznej, dążącej do absolutnego podporządkowania sobie obywateli i wszystkich sfer ich życia, uznając ich za osobowy substrat aparatu bezpieczeństwa tj. państwa reżimowego czy policji politycznej. Ustawa nie precyzując stanowisk w aparacie bezpieczeństwa dotyczyłaby więc także osób, których funkcja czy praca nie miały charakteru operacyjnego, lecz pomocniczy, niezwiązany z głównymi funkcjami resortu. Inne rozumienie cytowanego przepisu prowadziłoby też do sprzeczności z art. 67 ust 1 Konstytucji w zw. z art. 31 ust 3 Konstytucji (prawo do zabezpieczenia społecznego) z uwagi na brak zróżnicowania emerytów mundurowych i brak proporcjonalności przyjętych rozwiązań. Ustawodawca nadto przyjął fikcję prawną polegającą na przyjęciu mnożnika 0% podstawy wymiaru, tak jakby funkcjonariusze nie pracowali jak też, niezależnie od ich służby poza jednostkami wymienionymi w art. 13b często wieloletniej, wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takie drastyczne rozwiązania ustawowe przy braku prokonstytucyjnej wykładni z pewnością doprowadziłyby również do naruszenia art. 2 Konstytucji (ochrony praw nabytych poprzez zakaz stanowienia norm arbitralnie odbierających lub ograniczających prawa podmiotowe, zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, zasady sprawiedliwości społecznej,) a w odniesieniu do praw majątkowych także art. 64 ust 2 Konstytucji.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że ustawa dezubekizacyjna nie zawiera definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa”. A zatem wobec przyjęcia, że system prawny jest kompletny należy odnieść się do definicji zawartej w Ustawie z 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 430). Zgodnie z preambułą tej ustawy służbą tego rodzaju jest „praca albo służba w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego, lub pomoc udzielana tym organom przez osobowe źródło informacji, polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego”.

W ocenie Sądu Okręgowego stan faktyczny sprawy nie wskazuje aby odwołujący się pełnił tego rodzaju służbę. Nie ma na to żadnego dowodu. R. T. przez 7 pierwszych miesięcy służby pracował na stanowisku inspektora SB. Była to jednak wyłącznie służba przygotowawcza zresztą dość specyficzna, bo polegająca np. na zastępowaniu sekretarki nieobecnej z powodu urlopu macierzyńskiego. Nie wykonywał natomiast żadnej działalności operacyjnej. Nawet nie miał do tego przygotowania. Na jego wniosek, zanim jeszcze okres przygotowawczy zakończył się, został przeniesiony do milicji

od 15.12.1985 r. Służbę pełnił w jednostkach ruchu drogowego aż do emerytury, którą uzyskał w sierpniu 2012 r. (ponad 26 lat). W postępowaniu sądowym zatem została skutecznie podważona zgodność ze stanem faktycznym informacji IPN nr 453923/2017 o przebiegu służby R. T. w organach bezpieczeństwa państwa. Sąd nie dał wiary wyżej wymienionemu dowodowi z dokumentu IPN. Wynikająca z niego informacja jest sprzeczna z treścią ustaleń dokonanych przez Sąd.

Skoro służba wnioskodawcy nie spełniała kryteriów wskazanych w ustawie lustracyjnej, nie ma żadnych podstaw do przeliczania emerytury na zasadzie art. 15 c ustawy dezubekizacyjnej. Z tych względów zaskarżona decyzja jako błędna podlega zmianie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w wyroku. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążając nimi stronę, która przegrała proces. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego ustalono na podstawie § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2017 r., poz. 1797).

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj. art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji oddalenie wniosku strony pozwanej o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym w zakresie stwierdzenia zgodności z Konstytucją m.in. art. 15c ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej i (...) Skarbowej oraz członkom ich rodzin (Dz.U. z 2019 r., poz. 288 ze zm. zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową”) oraz przepisów wprowadzających od 1 października 2017 r. do niej regulacje dotyczące służby na rzecz państwa totalitarnego, w sytuacji gdy podstawnym zarzutem odwołującego jest niekonstytucyjność przepisów stanowiących podstawę zakazanej decyzji. Od tego rozstrzygnięcia uzależnione jest jednoznaczne potwierdzenie uprawnienia pozwanego do ponownego ustalenia wysokości emerytury i wydanie z urzędu decyzji o przeliczeniu pobieranego świadczenia co powoduje, iż niezbędnym staje się weryfikacja postanowienia Sądu pierwszej instancji w trybie art. 380 k.p.c.;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez nieprawidłową interpretację art. 13b ustawy zaopatrzeniowej i przyjęcie, że jedyną legalną definicję „służby na rzecz państwa totalitarnego” zawiera preambuła ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tzw. ustawy lustracyjnej), a nie art. 13b ustawy zaopatrzeniowej zgodnie w wolą ustawodawcy wyrażaną w uzasadnieniu do projektu ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 2270, zwana dalej „ustawą zmieniającą”);

3) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie w szczególności art. 13a ust. 5 oraz art. 15c ustawy zaopatrzeniowej oraz § 14 ust. 1 pkt 1) rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 października 2004 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2015 r. poz. 1148 ze zm.).

Wskazując na te zarzuty, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA z 28 czerwca 2017 r. (...) o ponownym ustaleniu wysokości emerytury oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie

instancje. W zakresie wniosków ewentualnych apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi decyzję w zakresie zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą i drugą instancję.

Pełnomocnik R. T. wniósł o utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Na wstępie celowym jest odniesienie się do wniosku o zawieszenie postępowania na podstawie 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. ponowionego w postępowaniu apelacyjnym, który Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 18 listopada 2020 r. oddalił. (k.197). Prawdą jest, że powołany przepis umożliwia zawieszenie postępowania jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym. Wniosek ten nie mógł być uwzględniony bez szkody dla rozsądnego trwania czasu postępowania.

Fakty dotyczące procedowania w tej sprawie Trybunału wskazują, że pierwszą rozprawę w tej sprawie wyznaczono po ponad 2 latach od wpływu sprawy na 17 marca 2020 r., przy czym termin ten nie doszedł do skutku, następny termin zaplanowano na 21 kwietnia 2020 r. ale nie doszedł on do skutku, następny termin wyznaczono na dzień 15 lipca 2020 r., na którym zarządzono przerwę w rozprawie do 18 sierpnia 2020 r., na którym z kolei zarządzono przerwę w rozprawie do 11 września 2020 r. godz. 11:00. Termin ten nie doszedł do skutku, a następny termin rozprawy wyznaczono na 6 października 2020 r., na którym planowane było ogłoszenie wyroku w dniu 13 października 2020 r., które przesunięto następnie na 20 października 2020 r., ale termin ten został odwołany. Po tej dacie nie był zanany w chwili zamknięcia rozprawy apelacyjnej, miarodajnej do orzekania (art 316 § 1 k.p.c. w zw. z 391 § 1 k.p.c.), zamierzony dalszy tok postępowania w tej sprawie. Ustalony natomiast jako fakt - sposób długiego i nietypowego procedowania w tej sprawie nie przemawia bynajmniej za zawieszeniem postępowania, które zresztą w świetle art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. jest fakultatywne, a zatem zależne od decyzji sądu orzekającego biorącego w tym względzie pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy. Długość postępowania przed samym Trybunałem Konstytucyjnym przekładała się pośrednio na długość postępowania przed sądami powszechnym w tych sprawach - w tym oczywiście w sprawie niniejszej - i zaczęła już stanowić zagrożenie dla rozpoznania ich w rozsądnym terminie. Przypomnieć tu się godzi, iż prawo strony dostępu do sądu i rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie, gwarantowane art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w dniu 4 listopada 1950 r. w R. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) i art. 45 Konstytucji RP jest szczególnie akcentowane w sprawach, w których przedmiotem są świadczenia mające istotne znaczenie dla egzystencji ubezpieczonych (emerytury, renty, wynagrodzenia za pracę). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S. na tle art. 6 ust.1 Konwencji sprawy dotyczące źródeł utrzymania należą do spraw o szczególnym znaczeniu dla strony (ubezpieczonego) i konieczne jest aby postępowanie w tych sprawach toczyło się szczególnie szybko (por. m.in., O. przeciwko Austrii, wyrok z 28 czerwca 1990 r., § 72; C. przeciwko W., wyrok z 24 maja 1991 r., § 17; L. przeciwko Polsce wyrok 19 października 2004 r. Skarga nr (...) § 34; M. przeciwko Polsce, wyrok z 14 września 2004 r. skarga nr (...)).

Pomijając fakt fakultatywnego zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c., trzeba też zauważyć, że nawet wydanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwarzać może stronom stosownie do jego treści możliwość potencjalnego wznowienia postępowania stosownie do art. 401¹, art. 403 § 4, art. 416¹ k.p.c. Nadto równie istotną kwestią jest to, że sprawa zawisła przed Trybunałem dotyczy zgodności wskazanych przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) z Konstytucją RP. Nawet zatem negatywne rozstrzygnięcie w tym zakresie dla funkcjonariuszy nie zwolni sądu od oceny obniżenia świadczeń w kontekście regulacji prawa unijnego, ale i również, z punktu możliwości pozbawienia lub ograniczenia ich świadczeń w kontekście przyznanej im ochrony w sprawach art.1 Protokołu Nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i

podstawowych wolności sporządzonego w dniu 20 marca 1952 r. w P. (Dz.U. z 1995 r. Nr 36 poz. 175). Z tych powodów Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku o zawieszenie postępowania.

Przechodząc do ścisłego meritum sprawy, poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je również za podstawę swego rozstrzygnięcia.

W świetle uzasadnienia zaskarżonego wyroku, przyjęcie przez Sąd Okręgowy braku związania przedmiotowym zaświadczeniem (informacją o przebiegu służby) i braku innych dowodów wskazujących na służbę odwołującego we wskazanym okresie na rzecz państwa totalitarnego zdecydowało o zmianie zaskarżonej decyzji. W tym zakresie Sąd Okręgowy odwołał się do postanowienia Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2011 r. (II UZP 10/11, OSNP 2012/23-24/298), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że Sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Postanowienie Sądu Najwyższego zapadło na tle pierwszej ingerencji ustawodawczej w świadczenia emerytalne funkcjonariuszy reżimu komunistycznego, kiedy to do ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, wprowadzono dodatkowy art. 15b, który przewidujący że w przypadku osoby, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, i która pozostawała w służbie przed 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi: 1) 0,7% podstawy wymiaru - za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990; 2) 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz pkt 2-4. W celu wykonania ustawy nowelizacyjnej z 23 stycznia 2009 r. właściwy organ emerytalny wszczął z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń i wysokości świadczeń, przy czym podstawowym dokumentem w trakcie tego postępowania była informacja Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, sporządzana przez Instytut na podstawie posiadanych akt osobowych danego funkcjonariusza. Informacja ta jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby, sporządzanym na podstawie akt personalnych przez właściwe organy służb, o których mowa w art. 12 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Organ emerytalny został związany treścią wystawionej przez IPN informacji o przebiegu służby danego funkcjonariusza. W ten sposób Instytut Pamięci Narodowej uzyskał wówczas arbitralne uprawnienie do dokonywania oceny, czy okresy służby w instytucjach centralnych Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległych im jednostkach terenowych w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych - w tym okresy pełnienia służby lub bycia słuchaczem w Wyższej Szkole (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych im. F. D. w L. - powinny być zakwalifikowane jako okresy powodujące obowiązek obniżenia przez organ emerytalny wysokości pobieranej przez byłego funkcjonariusza emerytury policyjnej w następstwie przeliczenia po 0,7% podstawy wymiaru każdego roku tej służby.

W niniejszej sprawie informacja o przebiegu służby IPN w została wydana w oparciu o art. 13a ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz. 723), w brzmieniu nadanym mu art. 1 pkt 3 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 2270). Zgodnie z brzmieniem art. 13a. ust. 1 na wniosek organu emerytalnego Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu sporządza na podstawie posiadanych akt osobowych i, w terminie 4

miesiący od dnia otrzymania wniosku, przekazuje organowi emerytalnemu informację o przebiegu służby wskazanych funkcjonariuszy na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b.

Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera dane osobowe funkcjonariusza, w tym imiona, nazwisko, nazwisko rodowe, imię ojca oraz datę urodzenia. Wniosek zawiera również określenie ostatniego stanowiska oraz formacji lub jednostki organizacyjnej, w której funkcjonariusz pełnił służbę w dniu zwolnienia ze służby(ust. 2 tegoż artykułu). Wniosek organu emerytalnego, o którym mowa w ust. 2, może być przekazany w formie zbiorczej oraz w postaci elektronicznej (ust. 3). Sama informacja IPN o przebiegu służby, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) dane osobowe funkcjonariusza, o których mowa w ust. 2;
- 2) wskazanie okresów służby na rzecz totalitarnego państwa, o których mowa w art. 13b;
- 3) informację, czy z dokumentów zgromadzonych w archiwach Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynika, że funkcjonariusz w tym okresie, bez wiedzy przełożonych, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

Informacja o przebiegu służby, o której mowa w ust. 1, jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy służb, o których mowa w art. 12., a do informacji tej nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (ust. 5 i 6 art. 13a).

W przypadku odwołującego informacja powyższa wskazuje poza jego danymi osobowymi okres od 16 maja 1985 r. do 15 grudnia 1985 r. jako okres pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa. Nie jest wiadome jakie działania pracowników IPN poprzedziło jego wydanie, jak się zdaje na podstawie teczki personalnej odwołującego ustalono okres, w którym odwołujący był formalnie przydzielony do formacji wymieniony w art. 13b, ustawy bez badania czy rzeczywiście tam pracował i czym faktycznie w ramach sowich obowiązków się zajmował. Zaświadczenie nie wskazuje też w oparciu o jaki konkretnie dokumenty źródłowe czy inny dowód okres ten ustalono.

Sąd Okręgowy potraktował przedmiotową informację w sposób podobny jak uczynił to Sąd Najwyższy w stosunku do informacji wydawanych na potrzeby poprzedniej ustawy zmniejszającej świadczenia byłym funkcjonariuszom. Pogląd ten jest trafny, a po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji został on wzmocniony uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r. III UZP 1/20, w której przyjęto, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 723) powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Sąd Najwyższy przyjął zatem w istocie, że informacja taka stanowi dowód, który nie jest jednak dowodem niepodważalnym albo dowodem wyłącznym, którym sąd byłby wiązany, bez możliwości jego oceny w ramach przysługującego sądowi prawa do swobodnej choć wszechstronnej oceny dowodów (art. 233 §1 k.p.c.). Pogląd przeciwny byłby zatem dokonaniem istotnego wyłomu w kodeksowej zasadzie swobodnej oceny dowodów na rzecz legalnej oceny dowodów, i to w sprawach dotyczących niezwykle istotnej, jaką jest wysokość z reguły jedyne źródła utrzymania ubezpieczonego, co w zasadzie czyniłoby z IPN organ rozstrzygający spór, a z sądu organ zbędny lub firmujący jedynie ustalenia zawarte w informacji. Tymczasem przypomnieć tu też trzeba, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prawa pracy na gruncie art. 473 k.p.c. ukształtowało się orzecznictwo, że w postępowaniu przed sądem nie obowiązują ograniczenia dowodowe. W postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik albo ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także

wówczas, gdy z dokumentu np. zaświadczenia o zatrudnieniu, wynika co innego (por. w tym np. wyroki z 9 kwietnia 2009 r., I UK 316/08, LEX nr 707858; z 6 września 1995 r., II URN 23/95, OSNAPiUS 1996 nr 5, poz. 77, z 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439, z 4 października 2007 r. I UK 111/07, LEX nr 275689, a także wyroki z 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239 oraz z 25 lipca 1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 342).

Prawidłowy tok postępowania w sprawie jak niniejsza powinien powodować, że informacja IPN o przebiegu służby wyznacza pewne ramy czasowe, co do których zachodzi potrzeba wyjaśnienia, co konkretnie robił były funkcjonariusz, co można by ocenić jako działalność na rzecz państwa totalitarnego. Z okoliczności, jakie mogą tu mieć znaczenie, można by wymienić jako egzemplifikację:

- zeznania osób bezprawnie pokrzywdzonych działaniami danego funkcjonariusza;
- dowody z dokumentów znajdujące się zwłaszcza w zbiorach IPN (np. w aktach osób bezprawnie inwigilowanych czy inny sposób prześladowanych);
- dowody z prowadzonych w tamtym okresie spraw sądowych przeciwko pokrzywdzonym, w których dany funkcjonariusz brał udział w jakiej roli, w szczególności, czy nie brał udziału w skierowanych przeciwko obywatelom bezprawnych działaniach polegających, np. na prowokacjach albo np. składaniu fałszywych zeznań w takich sprawach;
- inne dowody wskazujące np. że funkcjonariusz w sposób oczywisty wspierał, propagował, utożsamiał się z zasadami państwa totalitarnego (np. z działaniami zmierzającymi do zastraszania jednostek ale grup obywateli lub innego im szkodenia);
- istotne znaczenie może mieć też samo zajmowane stanowisko i komórka, gdy w sposób oczywisty przeznaczona była do podejmowania działań operacyjnych niejawnych i bezprawnych przeciwko jednostkom, czy innym podmiotom. Niekiedy sama nawet praca w zakresie obsługi urządzeń łączności czy technicznych może być uznana za mającą cechy służby na rzecz państwa totalitarnego, jeżeli np. polegała to na bezprawnych nawet w odniesieniu do wówczas obowiązującego prawa inwigilowaniu obywateli.

Można przypuszczać, iż wyspecjalizowany organ, jakim jest IPN, posiadał możliwości relatywnie szerokiego sprawdzenia danego funkcjonariusza w zakresie tego, na czym rzeczywiście polegała jego praca. Teczka akt osobowych dołączona do akt sprawy nie pozwalają przypisać mu działań bezprawnych, które mogą być kwalifikowane jako działania na rzecz państwa totalitarnego.

Ustalenia Sądu Okręgowego co do okresu pracy objętego informacją IPN oraz dokumenty znajdujące się w teście personalnej odwołującego nie wskazują podejmowania realnych czynności przez odwołującego, w ramach pełnionej służby świadczących o działalności na rzecz państwa totalitarnego. W świetle tych ustaleń poza sporem jest, że R. T. (urodzony (...)) rozpoczął służbę 16 maja 1985 r. jako inspektor grupy II (...) w G.. W tej jednostce pozostawał w służbie do 16 grudnia 1985 r. (7 miesięcy) po czym został przeniesiony do pracy jako milicjant kontroler grupy ruchu drogowego (...) w G. i w służbie pozostawał nieprzerwanie, głównie w sekcji ruchu drogowego do 29 sierpnia 2012 r. Informacja z IPN stwierdzająca służbę na rzecz totalitarnego państwa dotyczy okresu od 16 maja 1985 r. do 15 grudnia 1985 r. a więc początkowego okresu pracy odwołującego się. Wiarygodne w związku z tym są twierdzenia R. T., że był to okres przygotowawczy, w którym nie wykonywał żadnej działalności operacyjnej nakierowanej na naruszenie podstawowych praw i wolności człowieka zwłaszcza osób walczących o niepodległość, suwerenność i o wolną Polskę. W kontekście dokumentów zawartych w aktach osobowych należy dać wiarę twierdzeniom odwołującego że nie chciał pełnić służby w jednostce służby bezpieczeństwa i dlatego starał się składając wnioski o przeniesienie do innej jednostki. Taki wniosek z 27 listopada 1985 r. o przeniesienie do jednostek ruchu drogowego został uwzględniony (k. 4 akt osobowych). Z adnotacji zastępcy szefa (...) na tym wniosku wynika, że odwołujący do pracy operacyjnej wdraża się z dużymi trudnościami i oporami co uzasadniono brakiem doświadczenia i młodym wiekiem. Wobec takiej oceny służby w początkowym okresie odwołujący został przeniesiony do pracy w grupie ruchu drogowego. Zauważyć należy,

iż po przeniesieniu do służby w ruchu drogowym odwołujący w tej służbie był nieprzerwanie ponad 26 lat, a następnie przeszedł na emeryturę.

Przepis art. 13b ust. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 2270) stanowi, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w wymienionych w tym przepisie cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. Przepis ten określa zatem ramy czasowe i formacje służby na rzecz totalitarnego państwa natomiast nie określa kryteriów które stanowiłyby o służbie (działności) na rzecz totalitarnego państwa. Mając na uwadze stanowisko wyrażone przez SN w uchwale składu 7 sędziów 3 UZP 1/20, który stwierdził że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994r r. powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Sąd Okręgowy zasadnie odniósł pojęcie służby na rzecz totalitarnego państwa pomocniczo do definicji zawartej w ustawie z 18 października 2016 r. o ujawnieniu informacji o dokumentów organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz o treści tych dokumentów. W ustawie tej (preambuła) jednoznacznie określono służbę na rzecz totalitarnego państwa jako pracę lub służbę w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego, lub pomoc udzielona tym organom przez osobowe źródło informacji, polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamania praw i wolności słowa, zgromadzeń, gwałcenia prawa do życia i wolności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego. Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w ustnym uzasadnieniu uchwały IIIUZP 1/20 pozbawienie uprawnień emerytalnych często nabytych już w wolnej Polsce na podstawie prawa ustanowionego w demokratycznym państwie, może dotyczyć tych osób, które w trakcie służby na rzecz totalitarnego państwa dopuściły się naruszeń podstawowych praw i wolności człowieka. Tylko takie rozwiązanie jest sprawiedliwe a przypisanie odpowiedzialności zbiorowej w oderwaniu od konkretnych czynów nie da się pogodzić także z preambułą do Konstytucji. W rezultacie miejsce pracy i okres pełnienia służby nie może być jedynym kryterium pozbawienia prawa do zaopatrzenia emerytalnego osób, które przeszły proces weryfikacji i tak jak odwołujący się w rozpoznawanej sprawie pełniły wieloletnią nienaganną służbę w wolnej Polsce.

Reasumując rozważania w niniejszej sprawie, wniesiona apelacja nie była zasadna, dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. ją oddalił.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że niniejszy wyrok nie powinien być w żaden sposób odczytywany jako przejaw ochrony byłych funkcjonariuszy służb szeroko rozumianych organów policji politycznej państwa komunistycznego, działającej na rzecz ówczesnego reżimu komunistycznego, dopuszczających się łamania podstawowych praw i wolności obywateli. Wyrok ten jest tylko wynikiem realizacji prawa konkretnego obywatela demokratycznego państwa prawnego do rzetelnego rozpoznania jego zindywidualizowanej, kontrydiktoryjnej sprawy, z zachowaniem jego podstawowych gwarancji procesowych i materialnych w zakresie ochrony jego świadczeń - przyznanych mu w prawie krajowym i w wiążących Państwo Polskie umowach międzynarodowych.